[2018] 4 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ. 397

ਪ੍ਰਮੋਦ ਲਕਸ਼ਮਣ ਗੁਡਾਧੇ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਪੈਸ਼ਲ ਲੀਵ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 9968 ਆਫ 2018)

ਮਈ 09, 2018

[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ., ਏ.ਐੱਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਅਤੇ ਡਾ. ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951-8.151ਏ-ਉਪ-ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਦੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਜਨਤਕ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜਨਹਿੱਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਮਈ 2018 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਮਿਆਦ ਸਿਰਫ ਮਾਰਚ 2019 ਤੱਕ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਵਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਖਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ 08.12.2017 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ 14.12.2017 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 151ਏ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਆਮ ਚੋਣ ਜੂਨ, 2019 ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਾਕੀ ਮਿਆਦ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਆਧਾਰ ਕਿ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਜੂਨ, 2019 ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਭਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ - ਚੋਣ ਕਾਨੂੰਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

1. ਧਾਰਾ 151ਏ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ

ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 147, 149, 150 ਅਤੇ 151 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪ-ਚੋਣ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਚੋਣ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਇੱਕ ਰਾਈਡਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਾਰਜਕਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਧਾਰਾ 147, 149, 150 ਅਤੇ 151 ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 10, 12][402-ਡੀ - ਈ; 403-ਬੀ]

2. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ 08.12.2017 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ 14.12.2017 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 151ਏ ਦਾ ਹੁਕਮ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ 14.12.2017 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਅਸਤੀਫਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਆਮ ਚੋਣ ਜੂਨ, 2019 ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਾਕੀ ਮਿਆਦ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਕਿ ਜੂਨ, 2019 ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਮਲਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਚੋਣ ਵਿਵਾਦ ਉਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੰਬਿਤ ਹੋਵੇ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 84 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 98(ਸੀ) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 101(ਬੀ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਟੱਲ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16][406- ਸੀ-ਜੀ]

ਪ੍ਰਮੋਦ ਲਕਸ਼ਮਣ ਬਲਾਤਕਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਭਾਰਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 370: [2010] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 468 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਥਾਮਸ ਮੇਟਸ ਗੁਡਿਨਹੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2002 ਕਾਂਤ 232 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡੀ. ਸੰਜੀਵਯ ਬਨਾਮ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ 1967 ਐਸਸੀ 1211: [1967] ਐਸਸੀਆਰ 489 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[1967] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 489	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 13
[2010] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 468	'ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 14
ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2002 ਕਾਂਤ 232	ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 15

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 9968।

2018 ਦੀ ਜਨਹਿੱਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 31 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ, ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ 11.04.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੰਗਾ ਐਸ. ਦੇਸਾਈ, ਮਹਿਮੂਦ ਉਮਰ ਫਾਰੂਕੀ, ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਏ. ਦੇਸਾਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸੀਜੇਆਈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਸਥਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਲੋੜ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚੋਣਾਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੱਟੜ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਚੋਣ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ 'ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ' ਕਲੰਕਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਆਪਣੀ

ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ, ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਚੋਣ ਬੂਥ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਮਾਣਮੱਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜ਼ਮੀਰ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਦੀ

ਹੈ ਕਿ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਚੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਹਲਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਕਈ ਨਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਹੌਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣ।

2. ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ, ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧ ਇਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਥਾਨਕ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਅਤੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 (ਸੰਖੇਪ ਲਈ, 'ਐਕਟ') ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਐਕਟ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹਲਕਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦੇਵੇ।

3. ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੋਟ ਇੱਕ ਵਾਰੰਟ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਭੰਡਾਰਾ - ਗੋਂਡੀਆ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਵੋਟਰ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ।

4. ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ, ਜੋ ਕਿ 04.06.2014 ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਹਲਕੇ

ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੇ 08.12.2017 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 240(1ਏ) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 101(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ 14.12.2017 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

5. ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਨੇ 2018 ਦੇ ਜਨਹਿੱਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 31 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੰਬਈ, ਨਾਗਪੁਰ ਬੈਂਚ, ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਮਈ, 2018 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਰਚ, 2019 ਤੱਕ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਖਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਚੋਣ ਸੁਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 255 ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

6. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਧਾਰਾ 151ਏ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਬੇਤੁਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

7. ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੰਗਾ ਐਸ. ਦੇਸਾਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

8. ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਅਸਤੀਫ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਆਮ ਚੋਣ ਜੂਨ, 2019 ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਹੈ।

9. ਉਕਤ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥਾਂ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਕਟ ਦਾ ਭਾਗ IX ਉਪ-ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 147 ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 149 ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 150 ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 151 ਰਾਜ

ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 151ਏ, ਜੋ ਕਿ 01.08.1996 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ (21 1996) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:-

"151ਏ. ਧਾਰਾ 147, 149, 150 ਅਤੇ 151 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ। ਧਾਰਾ 147, ਧਾਰਾ 149, ਧਾਰਾ 150 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 151 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਉਪ-ਚੋਣ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ-

(ਏ) ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਾਰਜਕਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਜਾਂ
(ਬੀ) ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਪ-ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।"

10. ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 147, ਧਾਰਾ 149, ਧਾਰਾ 150 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 151 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਪ-ਚੋਣ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਚੋਣ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਇੱਕ ਰਾਈਡਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਾ ਬਾਕੀ ਸਮਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਪ-ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 151ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉਭਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮਿਆਦ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

11. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 151ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਨਾਹੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਦਾਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਰਸਮੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੋਣ ਮੰਡਲ ਦੇ

ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

12. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 147, 149, 150 ਅਤੇ 151 ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

13. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੇ ਸੰਮਿਲਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਡੀ. ਸੰਜੀਵਯ ਬਨਾਮ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਬੈਂਚ, ਇੱਕ ਆਮ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਉਪ-ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਆਇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 190(3) ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੱਥੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:-

"**4.** ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 150 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਧਾਰਾ 84 ਅਤੇ 98(ਸੀ) ਅਤੇ ਉਸੇ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਉਪ-ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁਦ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਇੱਕੋ ਹਲਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਪ-ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 150 ਨੂੰ [1] ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1967 ਐਸ.ਸੀ. 1211

ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ। ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ V। ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਣ।

ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ। ..."

ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਉਸਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ।

14. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ' ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਦੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 190(3)(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 190(3)(ਬੀ) ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਹਾ:-

"**45.** ਇਹ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 324 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਡ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 190(3)(ਬੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ 1951 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 84 ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ

[2] (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 370

ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਉਪ-ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਭਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੀ ਤਰਕ 1951 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151-ਏ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਧਾਰਾ 84 ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 84 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਚਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8-ਏ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 84 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 98(ਸੀ) ਅਤੇ 101(ਬੀ) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 150 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਆਮ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਲੰਬਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਲੰਬਿਤ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 84 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

15. ਸ਼੍ਰੀ ਥਾਮਸ ਮੇਟਸ ਗੁਡਿਨਹੋ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:-

"13.... ਧਾਰਾ 151ਏ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਚੋਣ ਹਲਕਾ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਾ ਰਹੇ। ਪਰ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਾਰਜਕਾਲ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਪ-ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਧਾਰਾ 147, 149, 150 ਅਤੇ 151 ਤੱਕ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਧਾਰਾ 84 ਜਾਂ 98(ਸੀ) ਜਾਂ 101 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 101 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 84 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਏਆਈਆਰ 2002 ਸਾਈਡ 232

ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਕਿ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ (ਉਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

16. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ 08.12.2017 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ 14.12.2017 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 151ਏ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਦੁਆਰਾ 14.12.2017 ਨੂੰ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਆਮ ਚੋਣ ਜੂਨ, 2019 ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬਾਕੀ ਮਿਆਦ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੋਣ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਧਾਰਾ 151ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਧਾਰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਜੂਨ, 2019 ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਰਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 84 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 98(ਸੀ) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 101(ਬੀ) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਚੋਣ ਵਿਵਾਦ ਲੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਟੱਲ ਹੈ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ